

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของการเล่นเกมพื้นเมือง

การละเล่นมีมาตั้งแต่สมัยกรีก คือ ระยะเวลาของรอบพันปีก่อนคริสตกาล ซึ่งปรากฏหลักฐานอยู่ในหนังสือมหากาพย์อีเลียด (Illiad) ของโฮเมอร์ (Homer) และงานจิตรกรรมที่ขุดพบได้ ชาวกรีกโบราณถือว่าความสมบูรณ์ของร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อความอยู่รอด ดังนั้นการละเล่นต่าง ๆ จึงหนักไปในทางออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ ดังที่ โฮเมอร์ พรรณนาไว้ ถึงการแข่งขันวิ่ง ขกมวย มวยปล้ำ รุ่งแข่ง ขว้างจักร พุ่งแหลม ยิงธนูและอื่น ๆ การกีฬาเหล่านี้มีการจัดเทศกาลการแข่งขันกัน โดยมีกำหนดเวลาที่แน่นอนและสม่ำเสมอ กีฬาโอลิมปิกจึงเกิดขึ้นในสมัยนี้ด้วย ระยะเวลาแรกผู้เข้าร่วมแข่งขันจะฝึกฝนการละเล่นต่าง ๆ ด้วยตัวเอง จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ ๗ ก่อนคริสตกาลจึงมีการฝึกฝนอย่างจริงจังโดยกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอน และบรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของเด็กชาวกรีกเช่นเดียวกับการอ่านและดนตรีในกรุงสปาร์ต้า (Spartar) บรรจุการละเล่นไว้ในหลักสูตรภาคบังคับ เด็ก ๆ จะได้รับการฝึกฝนอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ^๑

เป็นที่น่าสังเกตว่า กำเนิดของการละเล่นหลายอย่าง เช่น รุ่งไล่จับ หรือโพลิสจับขโมย (Prisoner's Base) และขโมยไม้ (Stealing Sticks) มีการเล่นตั้งแต่เทศกาลโอลิมปิกครั้งแรก ๆ การเล่นซ่อนหา (Hide and Seek) เริ่มต้นจากประเพณีที่ผู้คนออกนอกบ้านในฤดูใบไม้ผลิ เพื่อทานก ดอกไม้ และแมลงนำกลับบ้าน

^๑Rachel S. Robinson, Games, Classical, Encyclopedie International, (Gralier Inc, New York, vol. 12), P. 447.

เพื่อแสดงถึงการเริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิในยุโรปบางประเทศผู้ช้อนจะเลียนแบบนก เพื่อช้อน
เร็นผู้ที่มีหน้าที่หาคอก^๑

การเล่นแบดมินตัน (Badminton) เป็นการเล่นโบราณเก่าแก่ในแคว้นปูนา
(Poona) ในประเทศอินเดีย และกว่าสองพันปีมาแล้วที่การละเล่นชนิดนี้ใช้เล่นกันใน
ประเทศทางตะวันออก ในจีนและประเทศไทย นายทหารอังกฤษนำการละเล่นนี้มาเล่น
กับพวกเพื่อน ๆ ของตนที่คฤหาสน์ในอังกฤษ สำหรับฟุตบอล (Football) เพลโต
(Plato) เชื่อว่ามีกำเนิดมาจากชาวอียิปต์โบราณ^๒

สำหรับการเล่นเกมพื้นเมืองของไทย มีมาตั้งแต่สมัยศึกค้ำบรพก่อนประวัติศาสตร์
เมื่อมนุษย์เพิ่งรู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะในครั้งแรก แล้วจึงเจริญคลี่คลายมาเป็นลำดับ
เด็กที่เห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบมาปั้นเล่นบ้าง เช่นการเล่นแตกโพละ คือ เอาดินมาปั้น
เป็นรูปกระทงเล็ก ๆ แต่ให้ส่วนที่เป็นก้นมีลักษณะบางที่สุดเท่าที่จะบางได้ เพื่อให้แตกเป็น
รูปโหว่เพื่อชดใช้เนื้อดินที่โหว่ไป^๓

ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมิกกล่าวถึงว่าคนในสมัยนั้นอยู่เย็นเป็นสุขอยาก
เล่นก็เล่น ดังที่กล่าวไว้ว่า

"....ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื่อน เลื่อน..."^๔
แต่ไม่มีกล่าวไว้ว่าคนสมัยนั้นมีการเล่นอะไรบ้าง ในตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ มีกล่าวถึงการ
เล่นของคนสมัยนั้นว่า

"....เดือนยี่ถึงการพระราชพิธีบูชาภิเชก เถลิงพระโคกินเลี้ยงเป็นนักชดถุกษ์
หมუნางไม้ก็ได้อูชดชกกว่าทง่าวทำสำเนียงเสียงว่าร้องเสนาะลั่นฟ้าไปทั้งทิวาราตรี..."^๕

^๑E.O. Harbin, Games of many nations (Abirgdon Press, New
York: Washville U.S.A.), P. 8.

^๒Ibid., P. 9.

^๓พระยาอนุมานราชธน, พื้นความหลัง (สำนักพิมพ์ศึกษาสยาม, ๒๕๑๐), หน้า ๑๓๐.

^๔ทอสมุดแห่งชาติ, เที่ยวเมืองพระร่วง (ศิลปบรรณาการ, ๒๕๐๔), หน้า ๓๓๖.

^๕วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน, วรรณคดีสมัยสุโขทัย เอกสารประกอบการเรียน
วิชาภาษาไทย (แผนกภาษาและวรรณคดีไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน)

ในสมัยอยุธยาได้กล่าวถึงการเล่นเกมพื้นเมืองบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางมโนห์รา ซึ่งเรื่องนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมบริพัตรทรงสันนิษฐานว่าแต่ก่อนสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การเล่นเกมที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้คือ ลิงชิงหลัก และการเล่นปลาลงอวน ดังบทที่ว่า

"เมื่อนั้น โฉมทูลพระศรีจุลา ว่าเจ้าโฉมตรูมโนห์รา มาเราจะเล่นอะไรดี"
เล่นให้สบายคลายทุกข์ เล่นให้สนุกในวันนี้ จะเล่นให้ซนกันสักที เล่นกันให้สนุกจริงจริงมา
เราจะเล่นวิ่งลิงชิงเสา ข้างโน้นนะเจ้าเป็นแดนพี่ ข้างนี้เป็นแดนเจ้านี้ เล่นลิงชิงเสาเหมือน
กัน ถ้าใครวิ่งเร็วไปข้างหน้า ถ้าใครวิ่งช้าอยู่หลังนั้น เอาบัวเป็นเสาเข้าชิงกัน ขยิกไล่
ผายผันกันไปมา

เมื่อนั้น โฉมทูลพระศรีจุลา บอกเจ้าโฉมตรูมโนห์รา มาเราจะเล่นปลา
ลงอวน บัวผูกสุดท้องน่องเป็นปลา ลอยล่องท่องมาเจ้าน้านวล จะชิงมือกันไว้เป็นสายอวน
ดักทำ น้านวลเจ้าล่องนา ออกหน้าทีใครจับตัวได้ คุณตัวเอาไว้ว่าได้ปลา"

เมื่อนั้น เอววรรณขวัญข้างมโนห์รา เป็นปลาตะเพียนทองล่องน้ำมา คือ ดัง
พระยาราชนงส์ทอง ล่องเข้าในอวนชวนโห่ร้อง มีก้องในสระพระคงคา"^๑

วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ก็ปรากฏการเล่นเกมพื้นเมืองหลายอย่าง เช่น ตะกร้อ
จ้องเต ชีมาส่งเมือง เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้ในอิเหนา

"....บ้างตั้งวางตะ <u>ตะกร้อ</u> เล่น	เพลายืนแคะนมลมสังัด
ปะตะตะโต้คู่กันสนิท	บ้างถนัดข้าตะ เป็นน้ำดู
ที่หนุ่มหนุ่มคะนอง <u>เล่นจ้องเต</u>	สรวลเสเฮฮาขึ้น <u>ซึก</u>
บ้าง <u>ร่าอย่างขวามลายู</u>	เป็น เหล่าเหล่าเล่นอยู่บันศิริ" ^๒

^๑ หอสมุดแห่งชาติ, บทละครครั้งกรุงเก่า (คลังวิทยา, ๒๕๐๘), หน้า ๔๑-๔๒.

^๒ _____, อิเหนา (ศิลปวรรณคดี, ๒๕๑๐), หน้า ๔๑๖.

แม้แต่ในขุนช้างขุนแผนก็กล่าวถึงการเล่นเกมบางอย่างไว้เช่น การเล่นเกมไม้ตั้ง

"เมื่อกลางวันยังเห็น เล่นไม้ตั้ง กับอ้ายฮึงฮึงลูกลูกฮึง
แล้วเจ้า เล่าก็ข้างนั่งมีนิมิ ว่าแล้วขอย่าให้ลงไปดิน"^๑

เรื่องพื้นความหลังของพระยาอนุমানราชชนกก็กล่าวถึงการละเล่นของเด็กในสมัยท่านไว้ว่า

การละเล่นของเด็กปุนนี้ ไม่ใช่มีปืน มีรถยนต์เล็ก ๆ อย่างที่เด็กเล่นกันเกร่อ
อยู่ในเวลานี้ ลูกหนึ่งสำหรับเล่น แม้มิแล้วก็แพง และยังไม่แพร่หลาย ตุ๊กตาที่มีดิน คือ
ตุ๊กตาล้มลุก และตุ๊กตาเจ้าพราหมณ์นั่งเท้า แขน สำหรับเด็กผู้หญิงเล่น ตุ๊กตาเหล่านี้เด็ก ๆ
ชาวบ้านไม่มีเล่นเพราะต้องซื้อ จะมีแต่ผู้ใหญ่ทำให้หรือไม่เด็กก็ทำกันเองตามแบบอย่างที่สืบ
ต่อจากรุ่นมา ตั้งแต่ไหนก็ไม่ทราบ เช่นม้าก้านกล้วย ปืนก้านกล้วย ตะกร้อสานด้วยทาง
มะพร้าวสำหรับโยนเตะเล่น หรือตุ๊กตาจ้าวควายเป็นด้วยดินเหนียว"^๒

ของเล่นที่เด็กสมัยนั้นนิยมเล่นกัน คือกลองหม้อตาล ในสมัยนั้นขายน้ำตาลทั้งหม้อ
เมื่อใช้หมดแล้ว เด็ก ๆ ก็นำมาทำเป็นกลอง มีวิธีทำคือ ใช้ผ้าขี้ริ้วหุ้มที่ปากหม้อเอาเชือก
ผูกรัดคอหม้อให้แน่น แล้วเอาดินเหนียวเหลว ๆ ละเลงทาให้ทั่ว หาไม้เล็ก ๆ มาตีผ้าที่ขึงข้าง ๆ
หม้อโดยรอบ เพื่อขึงแรงให้ผ้าตึงก็เป็นอันเสร็จ ก็ได้มีเสียงดัง ถ้ากลองหม้อตาลของใครดีดัง
กว่ากันเป็นเก่งถ้าตีกระหน่ำจนผ้าหุ้มขาดก็ทำใหม่"^๓

เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ชอบเล่น หม้อข้าวหม้อแกง หรือเล่นขายของ หุงข้าวต้มแกง
ไปตามเรื่อง เอาเปลือกส้มโอ เปลือกมังคุด หรือใบกันปิด ผสมด้วยปูนแดงเล็กน้อยคั้น
เอาน้ำขึ้น ๆ ร่องภาชนะอะไรไว้ไม่ช้าจะแข็งตัวเอามาทำเป็นวันขาย^๔ คนไทยในอดีตมอง

^๑ หอสมุดแห่งชาติ, ขุนช้างขุนแผน (ศิลปบรรณาการ, ๒๕๑๐), หน้า ๕๒๐.

^๒ พระยาอนุমানราชชนก, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๘-๑๒๙

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๑

การละเล่นของเด็กในแง่จิตวิทยา โดยตีความหมายของการแสดงออกของเด็กไปในเชิงทำนายอนาคต หรือแสดงบุพนิมิตต่าง ๆ ความเชื่อเช่นนี้ปรากฏในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น ขุนช้างขุนแผน เป็นการเล่นเกมส์มตಿಯ่างหนึ่ง มีว่า

"สวมนต์ฉันเสร็จสำเร็จแล้ว	ฝ่ายข้างพลายแก้วอุทริว่า
เราเล่นเป็นผิวเมียกันเกิดเรา	ขุนช้างร้องว่าข้าชอบใจ
นางพิมว่าไปأي้นอกคอก	รูปชั่วหัวถลอกกฐาเล่นไม่
พลายแก้วว่าเล่นเกิดเป็นไร	ให้ขุนช้างนั้นไซร์เป็นผวนาง
ตัวข้าจะย่องเข้าไปหา	จะไปปลักเจ้ามาเสียจากข้าง
ทั้งสองคนรบเร้าเฝ้าชวนนาง	จึงหักใบไม้วางต่างเตียงนอน
นางฉลาดกวาดทรายกลายเป็น เรือน	พูนขึ้นกล่นเกลื่อนดังฟูกหมอน
นางพิมนอนพลาบกลางดินคอน	เจ้าขุนช้างหัวกลั่นเข้านอนเคียง
พลายแก้วโศกแหวกเข้าแทรกกลาง	ชุกหัวขุนช้างที่กลางเกลี้ยง
ขุนช้างทำหลับอยู่กับเตียง	ฝ่ายนางพิมนอนเคียงเข้าเมียงมอง
ขุนช้างวางร้องก้องกวัวย	ขโมยลักเมียกัจจกัจากห้อง
ลุกขึ้นนุ่งง่านเที่ยวชานร้อง	เรียกหาพวกพ้องให้ติดตาม
.....
ท่านผู้ฟังทั้งสิ้นอย่ากินแหนง	จะประดิษฐ์คิดแต่งก็ทำไม่
เด็กอุทริเล่นหากเป็นไป	เทวทูตคลใจให้ประจักษ์ตา
เด็กเล่นสิ่งไรก็ไม่คิด	ทจรตก็เป็นเหมือนปากว่า
อันคดีมีแต่โบราณมา	ตำรานี้มีอยู่ในสุพรรณฯ ^๑

เรื่องเวสสันดรชาดกก็มีกล่าวไว้ว่า พระเวสสันดรเล่นให้ท่าน ซึ่งเป็นการเล่นเกมส์มตಿಯ่างหนึ่ง เช่นเดียวกับพวกเกมการเล่นชายของ เกมส์มติต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าเด็กชอบเล่นเลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่มานานแล้ว ดังมีว่า

มหาสตุโต อันว่าพระบรมพุทธองค์โพธิญาณ เสด็จจากอุทรสถานพระมารดา
ออกซิณี อุมุมิเลตุวา สิมพระเนตรทั้งซ้ายขวาเหยียดพระกร จึงทูลวอนพระมารดาว่า

^๑ หอสมุดแห่งชาติ, ขุนช้างขุนแผน, หน้า ๑๑-๑๒.

อมม ข้ำแต่พระแม่เจ้า ยักยจ ๓ ทรัพย์อันใดของเราที่บรรดามี พระลูกนี้จะบำเพ็ญทาน^๑

การละเล่นของเด็กในปัจจุบันนี้ เด็กผู้หญิงเล่นตุ๊กตาทะตาช หัดเสื้อผ้า ซึ่งมีชายเป็นเล่มจากต่างประเทศ เด็กผู้ชายเล่นปืน เล่นรถ จรวด และเครื่องเล่นต่าง ๆ ซึ่งมีขายมากมาย การเล่นของเด็กไทยสมัยก่อนค่อยเลือนหายไปทีละน้อย ๆ จนเกือบจะสูญหมดแล้ว การเล่นในสมัยนั้นนิยมเล่น กากไข่ เข่งแก๊งกอย ตังเต ตี ชีม้าส่งเมือง ชักกลางนา เตย งูกินหาง ช่างชัย ชักคะเย่อ ข้อนหา มอญซ่อนผ้า ไอ้โมง รุรข้าว สาร รุ่งเปี้ยว ลิงชิงหลัก เสือข้ามห้วย เสือกินวัว ปลาหมอตกกระทะ หมากเก็บ ฯลฯ^๒

สมัยก่อนเด็กมีอิสระในการเล่นอย่างสนุกสนาน เด็กจะคิดเกมการเล่นต่าง ๆ และตั้งกฎเกณฑ์การเล่นนั้นด้วยตัวเอง แต่ปัจจุบันนี้พ่อแม่ผู้ปกครองและครูมีบทบาทในการกำหนดการเล่นของเด็ก ประกอบกับมีของเล่นสำเร็จรูป หลากอย่าง ซึ่งหาซื้อได้ง่าย และเมื่ออยู่ในโรงเรียนเด็กเล็กก็มีของเล่นที่ทางโรงเรียนเตรียมไว้ให้เล่น เช่น ไม้สั้น ไม้กระดก ม้าหมุน เป็นต้น การเล่นในร่มก็มักเป็นการเล่นที่ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น หมากฮอรัส โดมิโน เล่นกีตาร์ เป็นต้น

ประเภทของการละเล่น

การละเล่นแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้สองประเภท คือ การละเล่นกลางแจ้ง และการเล่นในร่ม

อี โรเบิร์ต (E. Roberts) ได้จัดประเภทของการละเล่นไว้ ๑๖ ประเภท คือ

^๑มหาเวสสันดรชาดก ฉบับ ๑๓ กัณฑ์ (องค์การคำครุสภา พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, ๒๕๑๑), หน้า ๑๘.

^๒กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, การละเล่นของเด็กไทยสมัยก่อน (วิทยาสาร ๒๕ (๑): ๑๘-๒๐ มกราคม ๒๕๑๗), หน้า ๑๕-๑๖.

๑.	ประเภทการเล่นทาย	(Guessing Game)
๒.	ประเภทการนับ	(Counting-out Game)
๓.	ประเภทการกระโดดเชือก	(Rope-Jumping Game)
๔.	ประเภทซ่อนหา	(Hiding Game)
๕.	ประเภทการปรับ	(Forfeit Game)
๖.	ประเภทไล่-ไล่จับ	(Chasing Game)
๗.	ประเภทลูกบอลล์	(Ball Game)
๘.	ประเภทคัดออก	(Elimination Game)
๙.	ประเภทกระโดดข้าม	(Jumping and Hopping Game)
๑๐.	ประเภทตลก	(Practical Joke)
๑๑.	ประเภทกระดาษดินสอ	(Paper and pencil Game)
๑๒.	ประเภทความแม่นยำ	(Game of Dexterity)
๑๓.	ประเภทเกี้ยว	(Courtship Game)
๑๔.	ประเภทไม้	(Stick Game)
๑๕.	ประเภทสำหรับเด็กเล็ก	(Little Girl's Game)
๑๖.	ประเภทร้องเพลง ระบาย	(Singing Game)

สำหรับ ฮาร์บิน (Harbin) แยกประเภทการเล่นออกเป็น ๑๕ ประเภท
คือ

๑.	การเล่นที่ใช้ลูกบอลล์	(Ball Games)
๒.	การเล่นที่ใช้ไม้ตี	(Batting Games)
๓.	การเล่นปิดตา	(Blindfold Games)
๔.	การเล่นที่ใช้กระดาน	(Board Games)
๕.	การเล่นเป็นวง	(Circle Games)

๖.	การละเล่นที่มีการปรับ	(Games Requiring forfeit)
๗.	การละเล่นเดา	(Guessing Games)
๘.	การละเล่นเลียนแบบ	(Pantomime)
๙.	การละเล่นแข่งขัน	(Racing Games)
๑๐.	การเล่นเป็นจังหวะ	(Rhythm Games)
๑๑.	การเล่นร้องเพลง	(Singing Games)
๑๒.	การเล่นที่ฝึกทักษะ	(Games of skill)
๑๓.	การเล่นไล่จับ	(Tag Games)
๑๔.	การเล่นเป็นหมู่	(Games for team)
๑๕.	การเล่น ๒ คน ^๑	(Games for two)

สรุปสังเขป สรุปลงนาม นิมพะเนาวิ แยกประเภทของการละเล่นไว้เป็น ๗ ประเภท

๑. การเล่นโดยการเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่
๒. การเล่นโดยการเลียนแบบประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
๓. การเล่นโดยการเลียนแบบวิธีหาอาหารของผู้ใหญ่
๔. การเล่นเพื่อความเพลิดเพลินของตนเองตามลำพัง
๕. การเล่นโดยมีกฎกติกา
๖. การเล่นกับเพื่อน ๆ โดยไม่มีกฎกติกา
๗. การเล่นแข่งขันโดยมีการพนัน^๒

^๑E.O. Harbin, Games of many nations, P. 6.

^๒สรุปสังเขป นิมพะเนาวิ, การละเล่นของเด็กลานนาไทยในอดีต

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปี ๒๔๖๓ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงโปรดให้รวบรวมบทเด็กเล่น เป็นครั้งแรก รวมกับบทเห่เด็ก และบทกล่อมเด็ก ทำให้ทราบถึงบทร้องประกอบของเด็ก ในการเล่นเกมพื้นเมืองไทย^๑

ปี ๒๕๐๔ กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ศึกษารวบรวมการละเล่นของเด็กไว้กับนิทาน ชาวบ้าน และบทกล่อมเด็กตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ และเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง คติชาวบ้าน^๒ ซึ่งรายละเอียดประกอบด้วย การวิเคราะห์ภาษาถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม เพลงพื้นเมืองและศิลปะพื้นเมือง

ปี ๒๕๑๐ เสฐียรโกเศศ ได้เล่าถึงการละเล่นบางอย่างในสมัยที่ท่านเป็นเด็ก ไว้ในหนังสือ พื้นความหลัง ซึ่งชี้แจงวิธีเล่นบางอย่างไว้อย่างละเอียด^๓ และในหนังสือเล่มนี้ ยังได้กล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ ในสมัยโบราณ เช่น ประเพณีการเกิด การตาย การขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน ฯลฯ ไว้ด้วย

ในปีเดียวกัน กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ ได้เขียนเรื่อง การละเล่นของเด็กไทย ลงในวารสารวิทยศึกษา ซึ่งกล่าวถึงวิธีเล่นของการละเล่นบางอย่างและวิเคราะห์ผลดีของการละเล่นแบบเก่า ๆ ไว้ด้วย^๔

ในปีเดียวกัน ทวีศักดิ์ ญาณประทีป ได้เขียนเรื่อง "คำล้อของเด็กไทย" ลงในวารสารวิทยาสาร เนื้อหาได้กล่าวถึงการล้อหรือการล้อเล่น หรือการล้อเลียนโดยใช้ คำพูดของเด็กไทยภาคกลางไว้^๕

^๑กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, บทกล่อมเด็ก บทเห่เด็กและบทเด็กเล่น, ๒๔๖๓

^๒กุหลาบ มัลลิกะมาส, คติชาวบ้าน (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิง วาส ประสาทธาตุการย์ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๑๖)

^๓พระยาอนุমানราชธน, พื้นความหลัง

^๔กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, "การละเล่นของเด็กไทย" วารสารวิทยศึกษา ๑๔ (๘)

๑๖-๒๐ สค. ๒๕๑๐.

^๕ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, "คำล้อของเด็กไทย" วิทยาสาร ปีที่ ๑๔ (๓๒) ๒๒ สค.

๒๕๑๐.

ปี ๒๕๑๓ แผนกภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา ได้สำรวจและรวบรวม การละเล่นของเด็กจังหวัดสงขลาไว้ในหนังสือ "คติชาวบ้าน อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา"^๑ โดยได้กล่าวถึง นิทานพื้นเมือง, สุภาสิตคำพังเพย ปริศนาคำทาย ความเชื่อ ประเพณีไว้ด้วย^๒

ปี ๒๕๑๔ เสฐียรโกเศศ ได้เล่าถึงการละเล่นบางอย่างในสมัยที่ท่านยังเป็นเด็ก ไว้ในหนังสือ การศึกษาเรื่องประเพณีไทย ซึ่งชี้แนะเกี่ยวกับประวัติของการละเล่นบางอย่าง ไว้อย่างชัดเจน เช่น การเล่นตุ๊กตาเสียบบาล ได้กล่าวรายละเอียดและประวัติแรกเริ่มของการ ซึ่งเป็นกำเนิดของเกมการเล่นพื้นเมืองไทย

ปี ๒๕๑๖ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ ได้เขียนเรื่อง "กีฬาการเล่นสนุกเก่า ๆ ของ ชาวเมืองนครศรีธรรมราช" ลงในวารสาร "สารนครศรีธรรมราช" ได้รวบรวมวิธีการเล่น บางอย่างที่น่าสนใจไว้อย่างละเอียด^๓

ปีเดียวกัน กรมศิลปากร ได้เขียนเกี่ยวกับบทร้องประกอบการเล่นพื้นเมืองไทย ไว้ในหนังสือ "บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น" ซึ่งมีบทร้องที่ใช้ประกอบการ เล่นบอกไว้อย่างชัดเจน^๔

ปี ๒๕๑๗ ไพโรธ เลิศพิริยกุล ได้รวบรวมการละเล่น นิทานพื้นเมือง สุภาสิต คำพังเพย ปริศนาคำทาย ความเชื่อประเพณีของภาคเหนือ ไว้ในหนังสือ "คติชาวบ้าน" รวมทั้งได้กล่าวถึง เพลงประกอบการเล่นพื้นเมืองไทยทางภาคเหนือบางอย่างไว้อย่าง ละเอียด^๕

^๑แผนกภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา คติชาวบ้านอำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา (วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา, ๒๕๑๓)

^๒พระยาอนุমানราชธน, การศึกษาเรื่องประเพณีไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๒ โรงพิมพ์ การศาสนา, ๒๕๑๔).

^๓ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์, "กีฬาการเล่นสนุกเก่า ๆ ของชาวเมืองนครศรีธรรมราช" สารนครศรีธรรมราช, ๒๕๑๖.

^๔กรมศิลปากร, บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น (โรงพิมพ์ พิมพ์, ๒๕๑๖).

^๕ไพโรธ เลิศพิริยกุล, คติชาวบ้าน (มหาวิทยาลัยวิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูเชียงใหม่, ๒๕๑๗).

ปี ๒๕๑๘ สุมามาลย์ เรื่อง เศษ ได้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่อง "เพลงพื้นเมือง จาก ตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี" เพื่อรวบรวมเพลงพื้นเมืองในตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และวิเคราะห์ในด้านการสะท้อนภาพชีวิตและสังคมของคนในท้องถิ่น ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรได้มีการศึกษาเฉพาะเจาะจงตั้งแต่เพลงเด็ก เพลงประกอบการเล่น หรืออื่น ๆ เพื่อให้ได้รายละเอียดมากขึ้น รวมทั้งควรนำเพลงพื้นเมืองในท้องถิ่นอื่นมาเปรียบเทียบ หาความคล้ายคลึงและความแตกต่างทั้งในด้านฉันทลักษณ์และใจความ หรือผู้ที่สนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นแขนงอื่น ๆ ของชาวบ้านในตำบลพนมทวนอาจจะเลือกศึกษาได้เช่น นิทาน ประเพณี ความเชื่อ ปรัชญาคำทาย สุภาสิต ฯลฯ^๑

ปีเดียวกันนี้ พันตรีหญิง ผะอบ โปชะกฤษณะ ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับการละเล่นของไทยไว้ในเรื่อง "สาวชาวกรุงเล่าเรื่องการละเล่นของไทย" ตีพิมพ์ในชุมนุมทางภาษาไทยเนื้อเรื่องอธิบายการละเล่นหลายอย่าง^๒

ปี ๒๕๑๙ กิ่งแก้ว อัครถาวร รวบรวมเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับการละเล่น นิทานพื้นเมือง สุภาสิตคำพังเพย ความเชื่อ ประเพณี ไว้ใน "คติชนวิทยา" เพื่อสำรวจงานที่ทำได้แล้วเกี่ยวกับการละเล่นของไทย การจัดประเภทของการละเล่น, เพลงประกอบการละเล่น และรวบรวมชื่อการละเล่นเท่าที่จะหาได้ไว้ด้วยกัน^๓

ปีเดียวกัน อมรา พงษ์ปัญญา ได้รวบรวมวิธีการเล่นต่าง ๆ ของเด็กปักษ์ใต้ไว้ในหนังสือ "คติชาวบ้านปักษ์ใต้" เนื้อหาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเล่านิทานพื้นเมือง สุภาสิต ปรัชญาคำทาย ความเชื่อประเพณี เพลงประกอบการเล่น และวิธีการเล่นเกมต่าง ๆ ของเด็กภาคใต้ไว้หลายอย่าง^๔

^๑สุมามาลย์ เรื่อง เศษ, เพลงพื้นเมืองจากตำบลพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา ๒๕๑๘).

^๒พันตรีหญิง ผะอบ โปชะกฤษณะ, "สาวชาวกรุงเล่าเรื่องการละเล่นของไทย" ชุมชนทางภาษาไทย, ๒๕๑๘.

^๓กิ่งแก้ว อัครถาวร, คติชนวิทยา (เอกสารการนิเทศการศึกษานิตยสารฉบับที่ ๑๘๔ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๙).

^๔อมรา พงษ์ปัญญา, คติชาวบ้านปักษ์ใต้ (วิทยาลัยครูภูเก็ตจัดพิมพ์ (อัตสำเนา) ๒๕๑๙).

ปีเดียวกันนี้ นพคุณ คุณาชีวะ ได้รวบรวมเกี่ยวกับ "การจัดหมวดหมู่ปริศนาของไทย" ลงในเอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๗๕ บรรยายเกี่ยวกับประเภทลักษณะ และสิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งด้านสภาพความเป็นอยู่กับการเกิดปริศนาของไทย รวมทั้งปริศนาคำทายในการเล่นเกมพื้นเมืองของไทยไว้อย่างละเอียด^๑

ปี ๒๕๒๐ นิวัติ เกิดปากแพรก ได้เขียนเรื่อง "การละเล่นพื้นเมือง" ลงในหนังสือ "ชีวิตไทยฝั่งทะเลตะวันตก" เป็นการรวบรวมวิธีการเล่นสนุกของเด็กไทยทางจังหวัดที่อยู่ทางฝั่งทะเลตะวันตกทางภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ภูเก็ต พังงา ระนอง กระบี่ ฯลฯ ไว้มากมาย และได้อธิบายวิธีการเล่นไว้โดยละเอียด^๒

ปีเดียวกันนี้ เจริญ รองเดช ได้เขียนเรื่อง "การละเล่นของปักษ์ใต้" ลงในหนังสือ "มรดกวัฒนธรรมไทย" ได้รวบรวมวิธีการเล่นของเด็กภาคใต้ไว้หลายอย่าง^๓

ปีเดียวกัน บุญผา ทวีสุข ได้เขียนเกี่ยวกับการละเล่น นิทานพื้นเมือง สุภาษิต คำพังเพย ฯลฯ ไว้ในหนังสือคดชาวบ้าน โดยได้อธิบายเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กบางอย่างไว้อย่างละเอียด^๔

ในปีเดียวกัน พันตรีหญิง ผะอบ โปะชะกฤษณะ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง "เพลงกล่อมเด็ก และเพลงประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง ๑๖ จังหวัด" เพื่อรวบรวมการศึกษา และวิเคราะห์บทกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่นในด้านภาษา วรรณคดี และความสัมพันธ์

^๑นพคุณ คุณาชีวะ, การจัดหมวดหมู่ปริศนาของไทย (เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๗๕ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๔).

^๒นิวัติ เกิดปากแพรก, "การละเล่นพื้นเมือง" ชีวิตไทยฝั่งทะเลตะวันตก (วิทยาลัยครูภูเก็ต จัดพิมพ์เนื่องในงานนิทรรศการทางวัฒนธรรม, ๒๕๒๐).

^๓เจริญ รองเดช, "การละเล่นของปักษ์ใต้" มรดกวัฒนธรรมไทย (วิทยาลัยครูสงขลา จัดพิมพ์เนื่องในงานนิทรรศการทางวัฒนธรรม, ๒๕๒๐).

^๔บุญผา ทวีสุข, คดชาวบ้าน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐).

กับสังคม และอนุรักษ์สมบัติวัฒนธรรม ตลอดจนเผยแพร่ให้เห็นคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่น^๑

ในปีเดียวกัน สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์ ค้นคว้าเกี่ยวกับการเล่นของเด็กลานนาไทยในอดีต อธิบายวิธีเล่นหลายอย่างของเด็กไทยในภาคเหนือไว้รวมทั้งได้เสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ ในการค้นคว้าโดยละเอียด^๒

ปี ๒๔๒๑ ทิพย์วาณี สนิทวงศ์ฯ ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเด็กไทยในสมัยก่อนไว้ในหนังสือ "เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก" และได้อธิบายถึงวิธีการเล่นเกมพื้นเมืองไทยบางอย่างไว้ เช่น การเล่นชายของ, การเล่นว่าว และได้เปรียบเทียบกับการเล่นของเด็กในปัจจุบันไว้โดยละเอียด^๓

ปี ๒๔๒๒ จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้เขียนเรื่อง "วิเคราะห์เพลงเด็กอีสาน" โดยได้บรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาของเพลงเด็ก, ประวัติความเป็นมา, คุณค่าและโครงสร้างของเพลงเด็กอีสาน, อธิบายภาษาถิ่นในเพลงเด็ก รวมทั้งเพลงประกอบการเล่นเกมพื้นเมืองไว้อย่างละเอียด^๔

ปีเดียวกันนี้ พันตรีหญิงผะอบ โปษะกฤษณะ และคนอื่น ได้วิจัยเกี่ยวกับการเล่นของเด็กไทยโดยเขียนเป็นเอกสารเผยแพร่ชื่อ "การละเล่นของเด็กภาคกลาง" เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยรวบรวมวิธีการเล่นต่าง ๆ ทั้งการเล่นกลางแจ้ง ทั้งกลางแจ้งและในร่ม และการเล่นในร่ม รวมทั้งปริศนาคำทาย, บทล้อเลียนของเด็กภาคกลางไว้โดยละเอียดพร้อมทั้งมีการวิเคราะห์คุณค่าด้านต่าง ๆ ด้วย^๕

^๑ พันตรีหญิง ผะอบ โปษะกฤษณะ และคณะ รายงานวิจัย "เพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง ๑๖ จังหวัด" สภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๔๒๐.

^๒ สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์, การเล่นของเด็กลานนาไทยในอดีต, ๒๔๒๐.

^๓ ทิพย์วาณี สนิทวงศ์, เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก (อักษรสัมพันธ์, ๒๔๒๑).

^๔ จารุวรรณ ธรรมวัตร, วิเคราะห์เพลงเด็กอีสาน (เอกสารทางวิชาการศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๔๒๒).

^๕ พันตรีหญิง ผะอบ โปษะกฤษณะ และคณะอื่น, การละเล่นของเด็กภาคกลาง (โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๔๒๒).

ปี ๒๕๒๓ มณี พยอมยงค์ ได้ค้นคว้าและเขียนเรื่อง "วัฒนธรรมลานนาไทย" ซึ่งได้บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และการละเล่นบางอย่างของภาคเหนือพร้อมทั้งบทร้องประกอบไว้อย่างละเอียด^๑

ปีเดียวกัน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้รวบรวมหนังสือเรื่องหนึ่งคือ "ขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน" โดยได้กล่าวถึง วัฒนธรรมประเพณีตลอดทั้งการละเล่นบางอย่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และได้สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นด้วย^๒

ในปีเดียวกัน หน่วยประเคราะห์ศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ได้จัดเผยแพร่ความรู้ และพิมพ์หนังสือชื่อ "นิทรรศการวัฒนธรรมไทยตะวันออก" เผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยทางภาคตะวันออก ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งการละเล่นบางอย่างไว้อย่างละเอียด^๓

ในปีเดียวกัน จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้รวบรวมเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับการละเล่นนิทานพื้นเมือง สุภาษิต สำนวนพูดอีสาน คำพังเพย ปริศนาคำทาย ประเพณีท้องถิ่นอีสาน, ความเชื่อ, ภาษาถิ่นอีสาน, พิธีบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ ไว้ในหนังสือ "คติชาวบ้านอีสาน" และได้กล่าวถึงวิธีการเล่นของ เกมพื้นเมืองและและแบ่งประเภทของเกมการเล่นบางอย่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการเล่นไว้อย่างละเอียด^๔

ในปีเดียวกัน สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์ ได้วิจัยเกี่ยวกับการเล่นของเด็กไทยภาคใต้โดยใช้ชื่อว่า "การเล่นของเด็กปักษ์ใต้" เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยรวบรวมวิธีการเล่นต่าง ๆ ทั้งการเล่นที่มีบทร้องประกอบ และไม่มีบทร้องประกอบของภาคใต้รวมทั้งเกมปริศนาคำทายไว้โดยละเอียดมีการ

^๑มณี พยอมยงค์, วัฒนธรรมลานนาไทย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๓).

^๒กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน, ๒๕๒๓.

^๓หน่วยประเคราะห์ศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย, "นิทรรศการวัฒนธรรมไทยตะวันออก" วารสารเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย (วิทยาลัยครูจระเข้เทรา ครั้งที่ ๒ ๑๒-๑๖ มค. ๒๕๒๓).

^๔จารุวรรณ ธรรมวัตร, คติชาวบ้านอีสาน (อักษรวัฒนา, ๒๕๒๓).

วิเคราะห์คุณค่าด้านต่าง ๆ ด้วย^๑

ปี ๒๕๒๔ พูนพงษ์ งามเกษม และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก" โดยกล่าวถึง การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ และการเล่นเกมในเทศกาลต่าง ๆ โดยได้อธิบายถึงวิธีการเล่นเกมบางอย่างไว้โดยละเอียด^๒

งานวิจัยในต่างประเทศ

ปี ๑๙๕๕ คีน (Keene) รวบรวมการเล่นของเด็กชาติต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติไว้ใน "Fun around the World" นอกจากนี้ยังกล่าวถึงวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ด้วย^๓

ปี ๑๙๕๖ คาร์ลสัน (Carlson) รวบรวมการเล่นของเด็กอเมริกันไว้ใน "Act it on" ได้กล่าวถึงการเล่นประเภทต่าง ๆ พร้อมทั้งอธิบายวิธีการเล่นโดยละเอียด^๔

ปี ๑๙๖๖ คอฟฟิน (Coffin) และ โคเฮน (Cohen) ได้รวบรวมการเล่นของเด็กอเมริกาไว้ในหนังสือ "Folklore in America" กล่าวถึงวิธีการเล่น รูปแบบการเล่นประเภทต่าง ๆ ไว้โดยละเอียด^๕

^๑สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, การเล่นของเด็กปักษ์ใต้ (ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี, ๒๕๒๓).

^๒พูนพงษ์ งามเกษม และคณะ, การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก (ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ๒๕๒๔).

^๓Frances W. Keene, Fun around the World (Sealunse Press, Inc. Pelham. New York, U.S.A. 1955.

^๔Bermies Wells Carlson, Act it on

^๕Tristram P. Coffin and Henning Cohen, Foldlore in America (New York: Doubleday & Company Inc., 1966).

ปี ๑๘๗๔ เดียคอน (Deacon) ได้ค้นคว้ารวบรวมเกี่ยวกับการเล่นต่าง ๆ ของเด็กในประเทศอังกฤษไว้ในหนังสือ "This is the way we play Each Day" ได้กล่าวถึง วิธีการเล่นประเภทต่าง ๆ ไว้โดยละเอียด มีการบอกจำนวนผู้เล่น และมีภาพวาดประกอบคำอธิบายพิมพ์สอดสีสวยงาม^๑

ปี ๑๙๗๕ เฟรนช์ (French) และ แฮริส(Harris) ได้รวบรวมการเล่นสนุกของเด็กไว้ในหนังสือ "Fun with Numbers" ได้กล่าวถึงการเล่นประเภทต่าง ๆ ที่ให้ความสนุกสนานและตกลงขบขัน พร้อมทั้งบอกที่มาของการเล่น อธิบายวิธีการเล่น อุปกรณ์ประกอบการเล่น จำนวนผู้เล่น และมีภาพวาดพิมพ์สอดสีประกอบโดยละเอียด^๒

ปี ๑๙๗๖ ฮาร์บิน(Harbin) รวบรวมการเล่นของชาติต่าง ๆ ไว้ใน "Games of many nations" ได้อธิบายถึงวิธีเล่นต่าง ๆ อุปกรณ์ ประกอบการเล่น จำนวนผู้เล่น โดยละเอียด^๓

ปี ๑๙๘๐ มณีเลิศ (Manilerd) ซึ่งเป็นคนไทยได้รวบรวมการเล่นของไทยแต่เขียนเป็นภาษาอังกฤษไว้ในหนังสือ "Thai Traditional Games & Sports" ได้อธิบายถึงเกมการเล่นพื้นเมืองไทย โดยบอกวิธีเล่น อุปกรณ์ จำนวนผู้เล่น ไว้โดยละเอียด^๔

^๑Eileen Deacon, This is the way we play Each Day (The Hamlyn Publishing Group Limited, Astronaut House, Feltham, Middlesex, England, 1974).

^๒Peter French & Linda Harris, Fun With Numbers (Hamlyn, London, New York, Sydney, Toronto, 1975).

^๓E.O. Harbin, Games of many nations (Abingdon Press, New York, Washville, U.S.A. 1976).

^๔Chalea Manilerd, Thai Traditional Games & Sports (Charernphol Printing and Binding: Bangkok, Thailand, 1980).